

Η ΜΟΝΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΧΑΡΙΤΩΝΟΣ ΣΤΗ ΣΥΛΛΗ ΤΟΥ ΙΚΟΝΙΟΥ

Σε απόσταση μισής ώρας ανατολικά της Σύλλης (παλαιότατης ελληνικής κωμόπολης που απέχει 8 χλμ. ΒΔ του Ικονίου), υπήρχε ακέραιη μέχρι το 1924 η ιστορική μονή του Αγίου Χαρίτωνος. Λαξευμένη σχεδόν εξ ολοκλήρου στους βράχους μιας απότομης χαράδρας ήταν γνωστή και σαν Ακ - Μοναστήρι (δηλαδή λευκό μοναστήρι, εξαιτίας των άσπρων βράχων που την περιέβαλλαν). Η Σύλλη του Ικονίου και όλη η γύρω περιοχή της , βουνά με σπηλιές φυσικές ή λαξευτές, διατέλεσε επί αιώνες τόπος άσκησης και θεογνωσίας,

Η μονή του Αγίου Χαρίτωνος, που η ίδρυσή της ανάγεται στον 9^ο περίπου αιώνα, έπαιξε ρόλο σημαντικό στην ιστορία και τις παραδόσεις των Ελλήνων κατοίκων της περιοχής, ενώ παράλληλα ήταν ιδιαίτερα προσφιλής και στους Τούρκους, που την τιμούσαν και την επισκέπτονταν, αφού στον περίβολό της υπήρχε ένα μικρό υπόσκαφο τζαμί χωρίς μιναρέ (*μεστζίτ*). Σύμφωνα με τις τοπικές παραδόσεις το μικρό αυτό ισλαμικό τέμενος το είχε ιδρύσει μέσα στην αυλή του χριστιανικού μοναστηριού ο ίδιος ο δημιουργός του γνωστού τάγματος των Μεβλεβήδων δερβίσηδων, ο περιώνυμος Τζελαλεδίν-Ρουμί, ο οποίος είχε αναπτύξει φιλικές σχέσεις με τον ηγούμενο και ανέβαινε στον Άγιο Χαρίτονα για να συζητά θεολογικά προβλήματα μαζί του. Κάθε χρόνο στις 28 Σεπτεμβρίου το γιόρταζαν με επισημότητα και ανέβαιναν με τις οικογένειές τους πάνω στους μεγαλοπρεπείς βράχους του βουνού του Αγίου Φιλίππου (Τεκελί-Νταγ) για να πανηγυρίσουν την εορτή του Αγίου Χαρίτωνος.

Εκείνο που αναδύεται μέσα από τις μνήμες των Συλλαίων είναι ο σεβασμός τους προς το αρχαίο αυτό προσκύνημα της πατρίδας τους και η στέρεη πεποίθηση ότι η βυζαντινή αυτή μονή αποτελούσε τον κυριότερο κρίκο που τους συνέδεε με την ελληνορθόδοξη παράδοσή τους.

Τα πανηγύρια αυτά σταμάτησαν αναγκαστικά το 1924, όταν οι τελευταίοι ανταλλάξιμοι Συλλαίοι άφησαν την πατρίδα τους και ήρθαν στην Ελλάδα. Το μοναστήρι ρήμαξε, δεν έπαψε όμως να είναι μνημείο αξιοθέατο, που οι διάφοροι τουριστικοί οδηγοί το ανέφεραν. Κάποια στιγμή, άγνωστο πότε, παραχωρήθηκε στον Τουρκικό Στρατό για να εγκαταστήσει κάποια μονάδα. Κάθε πρόσβαση του λοιπού απαγορεύθηκε αυστηρά και είναι άγνωστη η εικόνα που σήμερα παρουσιάζει.

Μια σειρά από βυζαντινές επιγραφές που σώζονταν μέχρι την "Εξοδο" των προσφύγων και είχαν καταγραφεί ήδη από τον 16ο αιώνα στον Σιναϊτικό Κώδικα υπ' αρ. 508 (976) καθώς και ο τάφος ενός απογόνου της αυτοκρατορικής οικογενείας των Κομνηνών που υπήρχε μέσα στην εκκλησία, έδωσαν αφορμή για πολλές και πολύ ενδιαφέρουσες επιστημονικές ανακοινώσεις και μελέτες αρχαιολόγων, ιστορικών και επιγραφολόγων.

. Εκείνο όμως που είναι πραγματικά πολύ αξιοπερίεργο και τροφοδότησε μια ολόκληρη φιλολογία, που συνεχίζεται μέχρι σήμερα, είναι οι σχέσεις που συντηρούσε το χριστιανικό αυτό μοναστήρι με τους περίφημους στροβιλιζόμενους δερβίσηδες του τάγματος των Μεβλεβήδων.

Έτσι ο σύγχρονος ερευνητής, που προσπαθεί να συγκολλήσει τα ψήγματα από τα διάφορα δημοσιεύματα και από τις προφορικές μαρτυρίες των προσφύγων από τη Σύλλη, ευλόγως αναρωτιέται :

- Πως βρέθηκε ένας Κομνηνός αριστοκράτης θαμμένος στο χριστιανικό αυτό μοναστήρι, όταν το Ικόνιο ήταν κατακτημένο από τους Σελτζούκους ; - Πως εξηγείται η περίεργη ύπαρξη ενός μικρού έστω ισλαμικού τεμένους μέσα στον περίβολο χριστιανικού μοναστηρίου ; - Μέχρι ποίου σημείου έφθασαν άραγε οι σχέσεις των μοναχών του χριστιανικού μοναστηριού με τους δερβίσηδες του τάγματος των Μεβλεβήδων, όταν κατά την τοπική παράδοση αυτοί το επισκέπτονταν μια φορά το χρόνο, προσεύχονταν στο δικό τους τζαμί και, όπως θρυλείται με επιμονή, είχαν μακρές φιλοσοφικές και θεολογικές συζητήσεις με τους μοναχούς ; - Βρισκόμαστε άραγε μπροστά σ' ένα φαινόμενο θρησκευτικού συγκρητισμού ; - Και γιατί οι ισλαμικές παραδόσεις της περιοχής αποκαλούν τη μονή του Αγίου Χαρίτωνος " *Εφλατούν-τεκεσί* ", δηλαδή μοναστήρι του Πλάτωνα (!), προσδίδοντάς σ' αυτήν, όλως περιέργως, το όνομα του αρχαίου Έλληνα φιλοσόφου ;

Η ίδρυση και η ιστορία της Μονής

Η μονή ήταν αφιερωμένη στον Όσιο Χαρίωνα τον ομολογητή, ο οποίος έζησε την εποχή του Ρωμαίου αυτοκράτορα Αυρηλιανού (270 -275 μ.Χ.). Είναι γνωστό πως ο Αυρηλιανός, που είχε προσπαθήσει να εγκαθιδρύσει μονοθεϊστική θρησκεία με τη λατρεία του Ηλίου αλλά και του ίδιου ως θεού, πέρασε από το Ικόνιο πηγαίνοντας να πολεμήσει τη Ζηνοβία, βασίλισσα της Παλμύρας.

Σύμφωνα με τους Βίους των Αγίων ο Όσιος Χαρίτων, που η τοπική παράδοση τον ήθελε να κατάγεται από το Ικόνιο, συνελήφθη και βασανίστηκε από τον Αυρηλιανό για να απαρνηθεί την πίστη του και αφού ελευθερώθηκε απήχθη από ληστές που τον μετέφεραν σε ένα σπήλαιο κοντά στη Σύλλη και ετοιμάζονταν να

τον θανατώσουν. Προτίμησαν όμως να επιδοθούν προηγουμένως σε οίνοποσία, κατά τη διάρκεια της οποίας μια έχιδνα έχυσε το δηλητήριό της μέσα στο κρασί τους. Οι ληστές πέθαναν, ο δε όσιος Χαρίτων, που σώθηκε από θαύμα, μετέτρεψε τη σπηλιά αυτή σε ασκητήριο.

Διαπιστώνεται όμως ότι η μονή του Αγίου Χαρίτωνος ήταν κατά κάποιο τρόπο και ένα μικρό Πάνθεον, όπου ενταφιάζονταν σπουδαίες προσωπικότητες της περιοχής, όπως τουλάχιστον μαρτυρούν οι επόμενες επιτύμβιες επιγραφές, που διασώθηκαν κι' αυτές στο Σιναϊτικό Κώδικα. Η επιγραφή μάλιστα που παραθέτουμε αμέσως κατωτέρω, και η οποία εκτίθεται μέχρι σήμερα στο Αρχαιολογικό Μουσείο του Ικονίου, έγινε διάσημη και δημιούργησε πολλά δυσεπίλυτα προβλήματα όχι μόνο ορθής ανάγνωσής της αλλά και ιστορικής ταυτότητας των προσώπων που αναγράφονται σ' αυτήν. Το κείμενό της επιγραφής αυτής, μετά από αρκετές εσφαλμένες μεταφορές στα διάφορα δημοσιεύματα, τελικά διαβάστηκε σωστά από τον διαμένοντα στο Ικόνιο ιατρό Δρ. Σάββα Ν. Διαμαντίδη αποκρυσταλλώθηκε από τον επιγραφολόγο F. Cumont και ερμηνεύθηκε τελικά από τον γνωστό επιγραφολόγο P. Wittek στα 1937. Το κείμενο της πολυσυζητημένης αυτής επιγραφής έχει ως εξής:

ΕΝΘΑΔΕ ΚΕΙΤΑΙ ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΩΝ ΓΟΝΟΣ ΜΙΧΑΗΛ
ΑΜΗΡΑΣΛΑΝΗΣ, ΕΓΓΩΝ ΤΟΥ ΠΑΝΕΥΓΕΝΕΣΤΑΤΟΥ
ΔΙΣΕΓΓΟΝΟΥ ΤΩΝ ΑΟΙΔΙΜΩΝ ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΩΝ
ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΚΥΡΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΟΜΝΗΝΟΥ ΤΟΥ
ΜΑΥΡΟΖΩΜΗ, ΥΙΟΣ ΔΕ ΤΟΥ ΤΑΠΕΙΝΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ
ΤΟΥ ΚΟΜΝΗΝΟΥ, ΕΝ ΕΤΕΙ ςΩς ΙΝΔΙΚΤΙΩΝΟΣ ΙΑ΄,
ΜΗΝΙ ΝΟΕΜΒΡΙΩ α΄.

Έχουμε λοιπόν έναν απόγονο των Κομνηνών που το έτος 1297 (6806 από κτίσεως κόσμου κατά την επιτύμβια πλάκα) κρίθηκε άξιος να ενταφιασθεί μέσα στο ναό ενός μοναστηριού που βρισκόταν στα περίχωρα του Ικονίου, κάτω από πλήρη σελτζουκική κυριαρχία . Ποιός άραγε να ήταν αυτός ο γόνος των Κομνηνών, και μάλιστα Πορφυρογεννήτων, που αξιώθηκε αυτής της μεγάλης τιμής ;

Οι λόγοι που οδήγησαν τον Ιωάννη Κομνηνό, γιό ενός αυτοκράτορα της Τραπεζούντας, να αποτραβηχτεί από τα εγκόσμια και να μονάσει σε μοναστήρι μιας περιοχής υπόδουλης στους Σελτζούκους είναι αδιευκρίνιστοι. Μήπως ήταν όμηρος και αναγκασμένος να διάγει τις μέρες του στο φημισμένο μοναστήρι ; Ή μήπως πρέπει να αναζητηθούν κάποιες προσωπικές απογοητεύσεις, κάποια αυλική μηχανορραφία ή απλά και μόνο ήταν ένας χαρακτήρας έντονα θρησκευόμενος που προτίμησε τον ασκητικό βίο από τα βασιλικά μεγαλεία ; Δεν υπάρχει κανένα τεκμήριο που να δείχνει πως είχε προηγουμένως περάσει στην υπηρεσία του Σουλτάνου του Ικονίου, όπως είχε συμβεί με αρκετούς βυζαντινούς πρίγκηπες. Έζησε αρκετά χρόνια αποτραβηγμένος στη μονή, αφού όμως είχε στο μεταξύ αποκτήσει ένα γιό, αυτόν ακριβώς που αποκαλεί στην επιτύμβια πλάκα με την τρυφερή αλλά και ηρωική προσαγόρευση "*λιοντάρι του βασιληά*". Καμία όμως μέχρι στιγμής ασφαλής ένδειξη δεν υπάρχει για το ποιός ήταν αυτός ο βασιληάς.

Μια εντυπωσιακή λοιπόν γενεαλογία περιλάμπρων ονομάτων όχι μόνον αυτοκρατορικής καταγωγής αλλά και πορφυρογεννήτων, που οι δύο τελευταίοι τότε γόνοι της βρέθηκαν στα τέλη του 13ου αιώνας στη μονή του Αγίου Χαρίτωνος της Σύλλης. Πρώτος ο

πατέρας , ο ταπεινός πλέον μοναχός Ιωάννης Κομνηνός , και μαζί του ο γιός του ο Μιχαήλ , ίσως κι' αυτός καλογεροπαίδι, που πέθανε εκεί και τον έθαψε μεγαλοπρεπώς ο πατέρας του μέσα στο ναό της μονής.

.. Ολόκληρη η επιγραφή, πίσω από τη λιτή και λακωνική αναγραφή του γενεαλογικού δέντρου του νεαρού βλαστού των Κομνηνών κρύβει μια τρυφερή θλίψη για το χαμό του παλικαριού, μια περηφάνεια για την αυτοκρατορική καταγωγή του, ίσως και το παράπονο του μοναχού Ιωάννη για τη δική του κακή μοίρα, που τον έστειλε να καλογερέψει σε τόπο κατακτημένο από αλλόπιστους. Η ανάγνωση όλων αυτών των επιγραφών, οι περισσότερες από τις οποίες ίσως είναι σήμερα χαμένες, μας επιτρέπει να συναγάγουμε αρκετά συμπεράσματα για την ιστορία της περιοχής, όταν μάλιστα λείπουν άλλες ιστορικές πηγές. Αποδεικνύει επίσης ότι στους σκοτεινούς εκείνους χρόνους και κάτω από πολυχρόνια τουρκική κατάκτηση υπήρχαν άνθρωποι που συνέτασσαν επιγραφές σε αρχαία ελληνική γλώσσα και δεν δίσταζαν να διακηρύσσουν την προσήλωσή τους στο εθνικό και θρησκευτικό τους κέντρο. Παράλληλα, ενισχύονται οι μαρτυρίες και οι αναμνήσεις των προσφύγων από τη Σύλλη, που θεωρούσαν τη μονή του Αγίου Χαρίτωνος το σπουδαιότερο από τα τόσα ιερά σεβάσματά τους, παρά το ότι αρκετά χρόνια πριν από την μικρασιατική καταστροφή η μονή παρέμενε ακατοίκητη από μοναστικό πληθυσμό. Πάντοτε όμως η μονή του Αγίου Χαρίτωνος, κρίκος ακατάλυτος που τους συνέδεε με το βυζαντινό παρελθόν τους , εξακολουθούσε να είναι τόπος ιερός, που τον ευλαβούνταν και τον πρόσεχαν ιδιαίτερα , με μόνιμο μάλιστα φύλακα διορισμένο από τους ίδιους.

Οι σχέσεις της Μονής με τον Τζελαλεδίν-Ρουμί και τους στροβιλιζομένους δερβίσηδες

Η ιστορία της μονής του Αγίου Χαρίτωνος σφραγίζεται όμως κυρίως από τις σχέσεις της με το τάγμα των περίφημων στροβιλιζόμενων δερβίσηδων του Τζελαλεδίν - Ρουμί, σχέσεων που ανατρέχουν στον 13ο αιώνα και που έδωσαν υλικό για να γραφούν πολλά και ενδιαφέροντα, τα οποία μέχρι σήμερα επαναλαμβάνονται ως πολύ αξιοπερίεργα.

Ο Τζελαλεδίν - Ρουμί (1207 - 1273), ο επιλεγόμενος "*Μεβλάνα*", δηλαδή. "*ο Κύριός μας*", προσωνυμία του από την οποία απεκλήθησαν οι δερβίσηδες του τάγματος που ίδρυσε *Μεβλεβήδες*, κυριάρχησε στη ζωή του Ικονίου κατά τον 13ο αιώνα. Το άλλο προσωνύμιό του "*Ρουμί*" δεν σημαίνει ότι ήταν Ρωμίος, όπως πολλοί εσφαλμένα ενόμισαν, αλλά ότι έδρασε στην επικράτεια του Ρουμ, δηλαδή της Μικράς Ασίας. Ήρθε στο Ικόνιο από το Χορασάν, (που περιλαμβάνει το βορειοανατολικό Ιράν και μέρος του σημερινού Αφγανιστάν), την εποχή που βασίλευε ο Σουλτάνος Αλαέτ-ντιν ο Α΄ Καϊκουμπάντ συνοδεύοντας τον πατέρα του Μεχμέτ Μπέχα-εντιν, που ήταν ένας από τους σοφότερους *ουλεμάδες* (θεολόγους - νομοδιδασκάλους). Γρήγορα επιβλήθηκε και λατρεύτηκε από τον πληθυσμό της περιοχής χάρις στην εμπνευσμένη διδασκαλία του, που απευθυνόταν κυρίως στα μεσαία αστικά στρώματα. Διακήρυττε ότι είναι δυνατή ή ένωση όλων των θρησκειών, ότι το Θεό θα τον νιώσει κανείς μόνο με το συναίσθημα και όχι με τη λογική, ότι όλοι οι άνθρωποι είναι ίσοι ανεξάρτητα από εθνικότητα, θρησκεία, κοινωνική τάξη ή αξίωμα. Οι προοδευτικές για την εποχή εκείνη ιδέες του, η υποδειγματική προσωπική του ζωή με συνεχείς νηστείες και προσευχές, η

ρητορική του δεινότητα και η διάνθιση της διδασκαλίας του με παραβολές και απτά παραδείγματα από την καθημερινή ζωή τον έκαναν τόσο δημοφιλή σε μουσουλμάνους, χριστιανούς και Εβραίους, ώστε συνέρρεαν στο Ικόνιο πολλοί από άλλες πόλεις για να τον γνωρίσουν.

Το είδος και η έκταση του διαλόγου του Τζελαλεδίν με τον χριστιανό ηγούμενο παρέμεινε πάντα ένα μυστήριο για την ιστορία του Ικονίου, που τροφοδότησε όμως πολλές απόψεις και θέρμανε τους τοπικούς θρύλους. Για να ερμηνευθούν οι λόγοι που επέβαλαν αυτό τον διάλογο στον 13^ο αιώνα πρέπει, όπως προελέχθη, να ανατρέξουμε στις συνθήκες της εποχής εκείνης και στην κατάσταση των χριστιανών της περιοχής.

Την εποχή του Τζελαλεδίν - Ρουμί, δηλαδή τον 13ο αιώνα, οι σχέσεις των ελλήνων χριστιανών με τους μουσουλμάνους κατακτητές τους και γενικότερα με τους Τούρκους, δεν είχαν καμία σχέση με τις σημερινές, που διατελούν κάτω από το βάρος τόσων αιώνων Τουρκοκρατίας και από τις φορτίσεις τόσων πολέμων. Σήμερα οι ελληνοτουρκικές σχέσεις χρωματίζονται από μια αναπόφευκτη αμοιβαία καχυποψία, που φτάνει πολλές φορές μέχρι τη μισαλλοδοξία. Τότε όμως οι βυζαντινοί έβλεπαν αλλιώς τους Σελτζούκους και γενικότερα τους Τούρκους, που τους είχαν συχνά συμμάχους τους ή και μισθοφόρους, τους λεγόμενους "*Τουρκόπουλους*". Μετά μάλιστα την κατάκτηση και τη λεηλασία της Κωνσταντινούπολης από τους Φράγκους το 1204 τους έβαζαν σε καλύτερη μοίρα από τους καθολικούς του Πάπα.

Ο Τζελαλεδίν - Ρουμί υπήρξε μέγας μυστικιστής του Ισλάμ. Με τη διδασκαλία του, που είχε τεράστια απήχηση στον αστικό κυρίως πληθυσμό του Ικονίου, εμάγευε τους ακροατές του που δεν

ήταν μόνο μωαμεθανοί. Δίδασκε ότι δεν έχει σημασία από ποιό δρόμο θα πορευτείς για να ενωθείς με το Θεό, αρκεί στο τέλος να τον νιώσεις ειλικρινά. Και θα τον νιώσεις ειλικρινά μόνο με το συναίσθημα, όχι με τη λογική. Μόνο με τη μέθη, το χορό και την έκσταση, όχι με τις φιλοσοφικές εκζητήσεις και τα διανοητικά νεφελώματα. Ήταν παράλληλα και μέγας ποιητής που σφράγισε την ιστορία της τουρκικής λογοτεχνίας με το έργο του. Πίστευε σε μια αόριστη ένωση όλων των θρησκειών και από αυτές ακριβώς τις αντιλήψεις του πήγαζε η κατανόηση και η συμπάθεια με την οποία έβλεπε τους χριστιανούς του Ικονίου. Πίσω όμως από τη στάση του αυτή κρυβόταν ασφαλώς κάποιος υστερόβουλος ιεραποστολικός ζήλος, η πρόθεση για έναν ήπιο προσηλυτισμό τους, πράγμα που δυστυχώς συχνά επιβεβαιώθηκε. Με το απλούστερο ισλαμικό δόγμα και τις απλοϊκές λατρευτικές διαδικασίες είχε ήδη σημειώσει σημαντικές επιτυχίες. *"Εσύ, Θεέ μου», έγραφε, «μ' έφερες από το Χουρασάν στη χώρα των Ελλήνων, για να συναναστραφώ μαζί τους και να τους οδηγήσω στο δόγμα του καλού"*.

Ο προσηλυτιστικός ζήλος του Ρουμί και των Μεβλεβήδων του έφτασε μέχρι τους χριστιανούς μοναχούς του Αγίου Χαρίτωνος και εκδηλώθηκε με την προσπάθεια (ή με το πρόσχημα) της έναρξης ενός είδους διαλόγου του Ισλάμ με την ορθοδοξία. Ο διάλογος αυτός, που φανερό σκοπό είχε να φέρει πλησιέστερα τις δύο θρησκείες δεν θα ήταν βέβαια δυνατός χωρίς τη θεμελίωση καλών σχέσεων μεταξύ τους. Έτσι εξηγούνται οι επισκέψεις του Ρουμί και των δερβίσηδων του επάνω στους βράχους του χριστιανικού μοναστηριού του Αγίου Χαρίτωνος, που συνεχίστηκαν επί αιώνες με τις ετήσιες επισκέψεις του εκάστοτε διαδόχου του, του "τσελεμπί" όπως απεκαλείτο ο αρχηγός των δερβίσηδων, ο οποίος ανέβαινε στο χριστιανικό μοναστήρι με τα δώρα του και με τη συνοδεία του

κάθε Δεκαπενταύγουστο. Οι μουσουλμάνοι ιερωμένοι έκαναν τα «ναμάζια» τους στο δικό τους τέμενος, που ήταν κ' αυτό λαξευμένο (υπόσκαφο) στους βράχους, ενώ λίγα μέτρα πιο 'κεί, στην ίδια αυλή, αντηχούσαν οι ψαλμωδίες από τον ναό της Παναγίας της Σπηλαιώτισσας ! ...

.. Είτε δεχθεί κανείς ότι ο διάλογος αυτός επιβλήθηκε με την αυθεντία του κατακτητή είτε απλά και μόνο επειδή ευνοήθηκε από τις φιλικές διαπροσωπικές σχέσεις των δύο προσωπικοτήτων που τις εγκαινίασαν, του Τζελαλεδίν και του ηγουμένου της χριστιανικής μονής, όπως οι τοπικές παραδόσεις εξυπονούν, το βέβαιο είναι ότι αποτέλεσε ένα ιστορικό γεγονός, έστω και τοπικής μόνο σημασίας. Αυτό το γεγονός μάλιστα επαναλαμβανόταν ανελλιπώς κάθε χρόνο, αφού αντιπροσωπεία του τάγματος των Δερβίσηδων ανέβαινε κάθε Δεκαπενταύγουστο κομίζοντας δώρα στο χριστιανικό μοναστήρι μέχρι τα μέσα περίπου του 19^{ου} αιώνα, κοιμόταν εκεί και προσευχόταν.

Εύλογα διερωτάται κανείς, ποιο άραγε θα ήταν το περιεχόμενο του διαλόγου αυτού και ποια θα ήταν τα σημεία επαφής των δύο θρησκευτικών ταγών, του χριστιανού ηγούμενου και του μουσουλμάνου τσελεμπί, όταν άρχισαν αυτές τις συζητήσεις. Οι τοπικές παραδόσεις, ελληνικές και τουρκικές, όπως κατεγράφησαν κυρίως από τον Τούρκο ιστορικό Eflaki, μιλούν για τα εξωτερικά στοιχεία των σχέσεων αυτών και σταματούν στις κοινωνικές επαφές που επί αιώνες διατηρήθηκαν μεταξύ των μοναχών των δύο μοναστικών κοινοτήτων. Δεν αναφέρουν όμως ούτε το περιεχόμενο των συζητήσεών τους ούτε και τον άξονα γύρω από τον οποίο περιστρέφονταν.

Οι μουσουλμάνοι ιερωμένοι έκαναν τα «ναμάζια» τους στο δικό τους τέμενος, που ήταν κ' αυτό λαξευμένο (υπόσκαφο) στους

βράχους, ενώ λίγα μέτρα πιο ‘κεί, στην ίδια αυλή, αντηχούσαν οι ψαλμωδίες από τον ναό της Παναγίας της Σπηλαιώτισσας.

Η σημασία της μονής του Αγίου Χαρίτωνος για τους Έλληνες της Σύλλης

Αν κρίνουμε από την σχεδόν καθολική επέκταση του μωαμεθανισμού στην κεντρική Μικρά Ασία και στο γεγονός ότι οι περισσότερες χριστιανικές κοινότητες της περιοχής Ικονίου υπέστησαν μια σταδιακή συρρίκνωση σ’ αυτή την περιοχή, θα καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι ο ισλαμικός προσηλυτισμός είχε πραγματικά δυσμενείς συνέπειες για τις κοινότητες αυτές, χωρίς με τούτο να σημαίνει ότι μοναδική αιτία ήταν οι δερβίσηδες του Ρουμί. Υπήρξαν και πολλοί άλλοι παράγοντες που συνετέλεσαν στην παρακμή του μεσαιωνικού ελληνισμού.

Παρόλα αυτά, που καταταλαιπώρησαν επί αιώνες τους χριστιανούς της περιοχής, ο ελληνικός πληθυσμός της Σύλλης αντιστάθηκε με επιτυχία. Οι χριστιανοί κάτοικοί της και ο πνευματικός τους καθοδηγητής, η μονή του Αγίου Χαρίτωνος, στάθηκαν όρθιοι. Διατήρησαν το περίεργο και μοναδικό ελληνικό γλωσσικό ιδίωμα που μιλούσαν, δεν επηρεάστηκαν από την μουσουλμανική προπαγάνδα και αποτέλεσαν μια αξιοπρόσεκτη εστία αντίστασης στην ισλαμική πλημμυρίδα. Η πίστη στη θρησκεία τους και η πεισματική διατήρηση του δικού τους γλωσσικού ιδιώματος συντελούσαν στην ενίσχυση της φυλετικής τους ιδιαιτερότητάς, έτσι που η Σύλλη χαρακτηρίστηκε « *κέντρο αντίστασης των Ελλήνων κατά των Σελτζούκων* » και μία οπωσδήποτε « *δυσερμήνευτη περίπτωση* » .

Στη μακραίωνη αυτή προσπάθεια των κατοίκων της Σύλλης η συμβολή της μονής του Αγίου Χαρίτωνος, που με τη ζωντανή και διαρκή (μέχρι τον 20^ο αιώνα) παρουσία της, το λαμπρό παρελθόν της και την πνευματική ακτινοβολία της τους συνέδεε με τον «ένδοξό μας βυζαντινισμό», ήταν ίσως ο αποφασιστικότερος παράγοντας. Καμία περίπτωση αλλοίωσης του χριστιανικού δόγματος δεν έλαβε χώρα, καμία ισλαμική επιρροή δεν παρατηρήθηκε στα χριστιανικά λατρευτικά έθιμα. Αντίθετα υπήρξαν φαινόμενα θρησκευτικού συγκρητισμού αλλά από την πλευρά των Τούρκων, πιθανότατα πρώην χριστιανών που εξισλαμίστηκαν και διατήρησαν παλιές λατρευτικές πρακτικές. Στον Άγιο Χαρίτονα ο ελληνικός λόγος αντέδρασε με επιτυχία στην αχαλίνωτη οργιαστική έκσταση των μύθων και των μυστηρίων της Ανατολής.

Η σημερινή κατάσταση της μονής

Σήμερα η ιστορική και με τόσους θρύλους περιβαλλόμενη μονή του Αγίου Χαρίτωνος της Σύλλης δεν είναι επισκέψιμη, αφού, όπως προαναφέρθηκε, έχει μετατραπεί σε τουρκική στρατιωτική βάση. Καμία μαρτυρία δεν υπάρχει για την τωρινή της κατάσταση, είναι όμως βέβαιο ότι η εικόνα που θα παρουσιάζει θα είναι πολύ διαφορετική. Μέχρι και το 1941 το μοναστήρι ήταν ακόμη όρθιο και η περιγραφή του περιλήφθηκε σε κάποιο τουρκικό βιβλίο του 1964 για την ιστορία του Ικονίου. Αποτελούσε μάλιστα αξιοθέατο της περιοχής που το συνιστούσαν και οι τουριστικοί οδηγοί, δίνοντας όμως πολλές λανθασμένες πληροφορίες.

Θα ήταν οπωσδήποτε ενδιαφέρον αν κατόρθωνε κανείς σήμερα να επισκεφθεί και να φωτογραφήσει την αρχαιότατη αυτή εστία του βυζαντινού μας ελληνισμού για να εξακριβωθεί η

κατάσταση στην οποία βρίσκεται. Και βεβαίως θα αποτελούσε σημαντική προσφορά η πραγματοποίηση επιτόπιας αρχαιολογικής έρευνας και ανασκαφής και η ενδεδειγμένη μελέτη των ευρημάτων και της ιστορίας της μονής, αν βέβαια αυτό θα ήταν κάποτε εφικτό. Αρκεί βέβαια η ανασκαφή αυτή και η αξιοποίηση των ευρημάτων της να μην ελαύνονται από ανταγωνιστικές και εθνοκεντρικές ερμηνείες της τοπικής ιστορίας και να μην οδηγούν σε υποβάθμιση ή και εξαφάνιση των μνημείων της παρουσίας και της ακμής άλλων λαών και άλλων πολιτισμών, που συμβαίνει να απαρέσκουν στους κρατούντες

Τάκης Σαλκιτζόγλου

*Από το Δελτίο του Κέντρου
Μικρασιατικών Σπουδών, ΔΚΜΣ
(τομος 16ος , 2009)*